

Funktionsprogram för skollokaler

Funktionsprogram för skollokaler

Inledning

Skollokaler behöver ge fysiska förutsättningar för trygghet och variation i arbetssätt. Lokalerna ska vara flexibla för att möta skolans olika behov, men de ska samtidigt vara yteffektiva och hållbara över tid utifrån pedagogik, arbetssätt och förändringar i elevunderlaget. Funktionsprogrammet syftar till att säkerställa dessa kvalitéer vid ny-, om- och tillbyggnation av skollokaler och därmed skapa ändamålsenliga lokaler med goda och långsiktiga förutsättningar.

Programmet används som en del av underlaget vid beställning av byggnadsprojekt. Samtliga delar av funktionsprogrammet ska användas som underlag vid beställning av nybyggnadsprojekt för grundskolor. Vid beställning av nybyggnadsprojekt gällande gymnasieskolor används de delar som behandlar köks-, matsals- och idrottslokaler. Utöver dessa delar används även funktionskraven

- EN: T.3 till EN: T.5 om lås, larm och passersystem,
- EN: E.2 om elevskåp,
- KO: F.2 om datakommunikation,
- AR: T.7 till AR: T.11 om elevhälsa,
- AR: E.7 om ljud- och ljusförhållanden samt termiskt inomhusklimat, samt
- UT:M, samtliga funktionskrav, om miljöaspekter utomhus.

Vid ombyggnadsprojekt behöver prövning göras för att se vilka delar som går att tillämpa utifrån byggnadens och projektets förutsättningar.

Skolans lokaler fördelas på hemvister och gemensamma lokalresurser. I elevens hemvist finns de lokaler eleven är i behov av under största delen av skoldagen. Gemensamma lokalresurser innefattar allt från specialsalar till expedition och matsal.

Funktionsprogrammet består av en inledande programbeskrivning, funktionskrav och råd ”att tänka på” (råden redovisas ej i nämndversionen av programmet). Programbeskrivningen ger

förförståelse och funktionskraven beskriver de kvalitéer och egenskaper som ska uppnås i byggprojekt.

Funktioner

Funktionskraven beskriver vilka kvalitéer och egenskaper som ska uppnås. Funktionskraven utgår från fem grundläggande parametrar som beskriver en skolas generella behov samt ett antal särskilda parametrar för specifika delar av skolan. Funktionerna är också fördelade under funktionsgrupper för att underlätta användningen av programmet. Inom parentes anges de bokstäver som tillsammans med löpnummer skapar en funktions unika identifikation.

Parametrar

Trygghet (T)

Trygghet beskriver funktioner som bidrar till att verksamma i skolan ges kontroll över situationen och ges förutsättningar för trygghet. Det bidrar till trivsel och lugn och ger förutsättningar för inläring.

Rörelser (R)

Rörelser beskriver de fysiska förflyttningar som utförs i skolmiljön och hur dessa påverkar och påverkas. Förflyttningarna utförs antingen av enskilda personer eller av grupper av personer. Förflyttningarna kan även gälla exempelvis inredning och utrustning.

Effektivitet (E)

Effektivitet beskriver graden av användbarhet och förutsättningar för att lokalerna ska användas på rätt sätt. En effektiv skolmiljö bidrar till en väl fungerande arbetsmiljö och underlättar för de i skolan verksamma att uppnå goda resultat.

Flexibilitet (F)

Flexibilitet belyser verksamhetens möjlighet att med små medel förändra och anpassa miljön.

Omställbarhet (O)

Omställbarhet beskriver möjligheten till förändring över tid vid exempelvis förändrat antal elever eller ändrad användning.

Särskilda parametrar för funktionsgruppen utomhusmiljö:

Miljö (M) Rumslighet och variation (RV), Vegetation (V), Aktivitet (A), Samlingsplatser (S), Kultur och idrott (KI).

Särskilda parametrar för funktionsgruppen kök:

Hygien (H), Arbetsmiljö (AM)

Funktionsgrupper

Gäller endast grundskola:

- Entréförhållanden (EN)
- Kommunikation (KO)
- Arbete (AR)
- Avkoppling/rast (AV)
- Utomhusmiljö (UT)

Gäller grundskola och gymnasium:

- Kök (KÖ)
- Matsal (MA)
- Idrottslokaler (ID)

Notera att funktionsgrupperna Kök (KÖ), Matsal (MA) samt Idrottslokaler (ID) används vid byggprojekt som gäller gymnasieskolor, medan hela funktionsprogrammet används vid byggprojekt som gäller grundskolor.

Råd ”att tänka på”

Råd ”att tänka på” (ingår inte i nämndversionen av funktionsprogrammet) tillämpas utifrån de enskilda projektens förutsättningar, exempelvis tekniska och ekonomiska förutsättningar. Råd ”att tänka på” förtydligar och ger en mer detaljerad bild av vad varje funktionskrav innebär i praktiken. I vissa fall är råd ”att tänka på” baserade på erfarenhet och syftar till att undvika att misstag i tidigare projekt upprepas i framtiden.

Vanligtvis är förutsättningarna för att följa råd ”att tänka på” goda i ett nybyggnadsprojekt, men begränsade i ett ombyggnadsprojekt. I ett tillbyggnadsprojekt är det även nödvändigt att bedöma nyttoeffekten då en tillbyggnad är en komplettering till befintlig byggnad och därför kan vara mer eller mindre viktig. Råd ”att tänka på” är inte numrerade i angelägenhetsgrad.

Tillämpning

Funktionsprogrammet tillämpas under ett lokalärendes alla skeden, från planering till slutredovisning. Om funktionskrav på grund av exempelvis tekniska och ekonomiska förutsättningar inte kan eller bör uppfyllas så ska det dokumenteras på lämpligt sätt utifrån i vilket skede ärendet befinner sig. För att undvika onödiga utredningar är det viktigt att avvikelser skrivs in redan i beställningen. I skede då styrgrupp inrättats så sker dokumentation i styrgrupp.

Funktionsprogrammets tillämpning i varje enskilt projekt är alltid beroende av projektets specifika förutsättningar. Vid om- och tillbyggnadsprojekt är det särskilt viktigt att pröva vilka

funktionskrav som är tillämpliga. I många fall är det viktigare att anpassa om- och tillbyggnader till befintliga lokalers beskaffenhet än att tillämpa samtliga funktionskrav. I funktionsprogrammets tillämpning ingår alltså att bedöma i vilken utsträckning det är lämpligt att följa samtliga funktionskrav.

Råd ”att tänka på” är inte tvingande, utan ska tillämpas utifrån varje enskilt byggnadsprojekts förutsättningar. Avvikelse behöver inte dokumenteras, men erfarenhetsåterföringen är ett viktigt inslag för att för att ta tillvara goda erfarenheter.

Myndighetskrav och stadens egna krav i form av policys och program redovisas inte i funktionsprogrammet. Dessa ska alltid inhämtas från ursprungskällan.

Merparten av de ny-, om- och tillbyggnader utbildningsnämnden beställer sker i fastigheter ägda av SISAB. SISAB har projekteringsanvisningar för olika teknikområden avseende byggnation. Anvisningarna är förtydligande av byggregler med hänsyn till erfarenhet av att bygga utbildningslokaler. Därutöver har SISAB goda exempel för många ämnesområden, exempelvis för elevhälsan som är en praktisk och erfarenhetsmässig vägledning vid projektering. SISAB:s anvisningar och goda exempel ska säkerställa goda och långsiktiga bygg- och installationstekniska lösningar. I projekt med SISAB används systemet Byggvarubedömningen som säkerställer att bra material används. Användningen av Byggvarubedömningen säkerställer även att Stockholm stads miljöprogram avseende byggprodukter följs. Även i skolor som inte ägs av SISAB ska Byggvarubedömningen eller motsvarande system användas. Vid nybyggnation ska staden projektera utifrån krav motsvarande lägst miljöbyggnad silver.

Stödmaterial

Stödmaterial till funktionsprogrammet publiceras på www.stockholm.se/funktionsprogram och syftar till att stödja programmets tillämpning i lokalprojekt. Aktuella stödmaterial innefattar lokalprogram för att styra och bedöma ytbehov, inspirationskatalog med goda exempel från skolgårdar samt stöd för byggnation av särskilda lokaler för anpassad grund- och gymnasieskola, kommunövergripande särskild undervisningsgrupp (CSI) och program med specialpedagogisk profil. Nya stödmaterial tas fram efter behov.

Uppdatering

Funktionsprogrammet uppdateras och revideras årligen, och ändringar redovisas i utbildningsnämndens lokalförslagsplan. Vanligtvis genomförs en större uppdatering avseende ett specifikt

område, men det görs också en översyn utifrån erfarenhet från byggprojekt.

Nedan följer funktionsprogrammets revideringshistorik:

- Med lokalförsörjningsplanen för 2025–2027 görs ändringar med utgångspunkt i den genomlysning av lokalprogrammet som förvaltningen genomfört med grund i tidigare utvärderingsarbete. Ändringarna innebär bland annat en högre grad av åldersanpassning av hemvister samt större tydlighet kring lokaler för särskilda undervisningsgrupper.
- Med lokalförsörjningsplanen för 2024–2026 görs ändringar utifrån en genomförd utvärdering av skolor som beställts enligt den första versionen av Funktionsprogram för skollokaler samt utifrån erfarenheter från genomförda projekt. Nytt krav läggs till för att i lokalerna skapa bättre förutsättningar för särskilda undervisningsgrupper för elever i behov av särskilt stöd. Ett mindre tillägg formuleras kring beställning av miljöbyggnad. Möjliga gruppstorlekar i hemvist justeras. Krav kring friytans storlek och kvalitativa innehåll formuleras om i delen om utomhusmiljö.
- Med lokalförsörjningsplanen för 2023–2025 görs ändringar utifrån ett pågående arbete med utvärdering av skolor som beställts enligt den första versionen av Funktionsprogram för skollokaler. En översyn med nya krav och omprioriteringar görs i delen om utomhusmiljö. Dessutom görs mindre tillägg kring termiskt inomhusklimat och säkerhet.
- Med lokalförsörjningsplanen för 2021–2023 görs en större genomlysning av delarna om kök och matsal utifrån bland annat erfarenheter från genomförda projekt, samt ett fåtal ytterligare mindre ändringar.
- Med lokalförsörjningsplanen för 2020–2022 görs mindre justeringar utifrån tillgänglighet och elever i behov av särskilt stöd. Samtidigt skapas ett omfattande stödmaterial avseende byggnation av särskilda lokaler för anpassad grundskola, anpassad gymnasieskola, kommunövergripande särskild undervisningsgrupp (CSI) och gymnasieprogram med specialpedagogisk profil och lokalprogrammet uppdateras.
- Med lokalförsörjningsplanen för 2019–2021 sker en uppdatering kring elevhälsans lokaler. Dessutom görs mindre revideringar kring mobiltäckning och delbara idrottssalar och ventilation i klassrum.
- Med lokalförsörjningsplanen för 2018–2020 sker uppdateringar kring idrottslokaler, lokalvård och låssystem. Idrottslokaler hanteras som en egen funktionsgrupp, medan nya funktionskrav kring lokalvård och låssystem läggs till i programmets allmänna del.

- Med lokalförsörjningsplanen för 2017–2019 läggs funktionskrav för kök och matsal till i funktionsprogrammet. Enstaka råd ”att tänka på” flyttas över till nya delar, men befintliga funktionskrav lämnas i allt väsentligt intakta.
- Med lokalförsörjningsplanen för 2016–2018 läggs funktionskrav för utemiljöer till i funktionsprogrammet. Samtidigt förs en del innehåll från den inledande programbeskrivningen in som funktionskrav. Dessutom genomförs en genomlysning utifrån elevhälsans behov, som resulterar i justering av råd ”att tänka på” men ingen justering av funktionskraven.

Innehåll

Funktionsprogram för skollokaler	1
Inledning.....	1
Skollokaler för framtidens lärande	9
EN ENTRÉFÖRHÅLLANDEN.....	14
EN: T Trygghet.....	14
EN: R Rörelser	14
EN: E Effektivitet	14
EN: F Flexibilitet.....	14
EN: O Omställbarhet.....	14
KO KOMMUNIKATION	15
KO: T Trygghet.....	15
KO: R Rörelser	15
KO: E Effektivitet	15
KO: F Flexibilitet.....	15
KO: O Omställbarhet.....	15
AR ARBETE.....	16
AR: T Trygghet.....	16
AR: R Rörelser	16
AR: E Effektivitet	16
AR: F Flexibilitet.....	17
AR: O Omställbarhet.....	17
AV AVKOPPLING/RAST	18
AV: T Trygghet.....	18
AV: R Rörelser	18
AV: E Effektivitet	18
AV: F Flexibilitet.....	18
AV: O Omställbarhet.....	18
UT UTOMHUSMILJÖ	19
UT: T Trygghet.....	19
UT: R Rörelser	19
UT: E Effektivitet	19
UT: F Flexibilitet.....	19
UT: O Omställbarhet.....	20
UT: M Miljö.....	20

<i>UT: RV</i>	<i>Rumslighet och variation</i>	20
<i>UT: V</i>	<i>Vegetation</i>	20
<i>UT: A</i>	<i>Aktivitet</i>	20
<i>UT: S</i>	<i>Samlingsplatser</i>	20
<i>UT: KI</i>	<i>Kultur och idrott</i>	21
<i>KÖ</i>	<i>KÖK</i>	22
<i>KÖ: H</i>	<i>Hygien</i>	22
<i>KÖ: AM</i>	<i>Arbetsmiljö</i>	22
<i>KÖ: T</i>	<i>Trygghet</i>	22
<i>KÖ: R</i>	<i>Rörelser</i>	22
<i>KÖ: E</i>	<i>Effektivitet</i>	22
<i>KÖ: O</i>	<i>Omställbarhet</i>	23
<i>MA</i>	<i>MATSAL</i>	24
<i>MA: T</i>	<i>Trygghet</i>	24
<i>MA: E</i>	<i>Effektivitet</i>	24
<i>MA: F</i>	<i>Flexibilitet</i>	24
<i>MA: O</i>	<i>Omställbarhet</i>	24
<i>ID</i>	<i>IDROTTSLOKALER</i>	25
<i>ID: T</i>	<i>Trygghet</i>	25
<i>ID: R</i>	<i>Rörelser</i>	25
<i>ID: E</i>	<i>Effektivitet</i>	25
<i>ID: F</i>	<i>Flexibilitet</i>	25
<i>ID: O</i>	<i>Omställbarhet</i>	26

Skollokaler för framtidens lärande

Skollokaler är långsiktiga investeringar och nya skolor behöver klara såväl dagens som morgondagens organisatoriska och pedagogiska utmaningar. En viktig utgångspunkt för funktionsprogrammet är därför att skollokaler ska ge fysiska förutsättningar för trygghet och variation i arbetssätt. Lokalerna ska skapa ett maximalt utbyte mellan pedagoger och elever och stödja en skola organiserad i arbetslag. Lokalerna ska även möjliggöra ett effektivt utnyttjande av ytor där alla lokaler används under hela dagen.

Hemvist med variation av lärmiljöer

Hemvisten är den plats där eleverna tillbringar största delen av sin tid i skolan. Det är i hemvisten eleven ska känna sin tillhörighet. Hemvisten innehåller pedagogisk area i form av lärosalar, allrum och grupprum, kapprum, hygienutrymmen och personalarbetsplatser. Fritidshem och fritidsklubb för låg och mellanstadieelever ingår i hemvisten och hemvisterna ska ge goda förutsättningar för sådan verksamhet. Även elever i högstadiet har behov av ytor för social samvaro utanför undervisningen. Detta kan ske på andra platser än i hemvisten, men även hemvister för äldre elever bör ge utrymme för socialt umgänge, exempelvis mellan lektioner.

En skolas hemvister ska vara likvärdiga och innehålla en variation av rum som ger förutsättningar att skapa olika lärmiljöer. Att hemvisterna är likvärdiga innebär inte nödvändigtvis att de utformas likadant. Variationen ska stödja de olika moment som finns i en undervisningssituation. Variationen ska ge förutsättningar att fånga elevers olika behov och utgöra ett stöd för elever med funktionshinder eller behov av individuellt stöd. Hemvisterna ska möjliggöra en känsla av progression i takt med att eleven blir äldre och utformas för att passa förutsättningar och behov för respektive stadium. Väggar, kulörer, inredning, ljus och akustik ska bidra till karaktär och känsla av tillhörighet.

Hemvisten ska ge förutsättningar för arbete såväl individuellt som i olika gruppstorlekar, både i tyst och mer öppen miljö. Lokalerna ska medge samling i grupper om 30 elever samtidigt som flexibilitet ska finnas för arbete i andra gruppkonstellationer.

Flexibilitet

Arbete görs i olika gruppstorlekar. En drivkraft är användningen av personliga och mobila tekniska enheter och att teknik och tillämpning utvecklas. En annan drivkraft är möjligheten och behovet att dela upplevelser och arbete, inte minst med olika typer av projektioner. Tidsbundna scheman och klassen som

organisatorisk struktur utmanas av nya digitala läromedel och arbetssätt. Med en ökad individualisering och med möjligheten att arbeta med innehåll som inte är kopplat till en viss ålder eller årskurs blir organisationen mer flexibel. Med ökad möjlighet för eleverna att styra sitt arbete kommer både arbetstid och raster att bli en del av den ökade flexibiliteten.

Den bästa beredskapen för att möta framtida behov är att bygga flexibelt och möjliggöra variation. Viktiga förutsättningar är att skolans alla lokaler är användbara som pedagogisk yta och att de är flexibla i den betydelsen att de tillåter olika organisationer och arbetssätt. Pedagogisk yta handlar inte enbart om kvadratmeter och inredningsbarhet, utan även om att ha tillgång till väggyta och volymer för projicering och gestaltning. Till flexibiliteten hör god tillgång till elanslutningar och möjlighet att enkelt ändra belysningen.

Plats för spontana eller planerade möten

Entréhallen tillsammans med skolans gemensamma funktioner är skolans centralpunkt, en plats för spontana eller planerade möten och för att upptäcka nya intressen och kunskaper. Specialsalar placeras med ingång från skolans entréhall eller i anslutning till entréhallen, tillsammans med övriga gemensamma funktioner som reception, expedition, mediatek/bibliotek, konferensrum och matsal. Specialsalar för praktiskt estetiska ämnen samlas och ges tillgång till gemensamma funktioner. En eller två hemvister kan med fördel ligga i anslutning till entréhallen för att underlätta användning efter skoltid. När så är tekniskt möjligt förläggs även idrotten i anslutning till entréhallen. Entréhallen kan också vara en lämplig plats att placera exempelvis ett elevcafé eller en liknande social funktion för elever i högstadiet.

Särskilda behov och individuellt stöd

Alla elever har rätt till ledning och stimulans i skolan för att utifrån sina egna förutsättningar nå så långt som möjligt i sin kunskapsutveckling. Vissa elever kan behöva extra anpassningar eller särskilt stöd. Anpassningar är enklare insatser som normalt kan göras inom ramen för den ordinarie undervisningen, medan särskilt stöd innebär ett mer omfattande åtgärdsprogram som utarbetas och beslutas av rektor. Behovet av anpassningar eller särskilt stöd kan böttna i en mängd orsaker, såsom psykosocial problematik, psykisk ohälsa eller olika typer av funktionsnedsättningar.

Anpassningar och särskilt stöd hanteras i första hand av verksamheten, men skolans lokaler behöver ge förutsättningar för att åtgärderna kan genomföras. Med en tillräckligt bra fysisk lärmiljö kan man också i många fall undvika att behov av särskilda

insatser uppstår. Variation, flexibilitet, trygghet och arbetsro är viktiga aspekter i detta avseende. En väl fungerande fysisk inomhusmiljö är också en grundförutsättning. Lokalernas beskaffenhet ska inte vara ett hinder för att ta emot en enskild elev med funktionsnedsättning eller andra svårigheter i en nybyggd skola. I anslutning till lokaler för varje stadium planeras en lokal för särskild undervisningsgrupp. Syftet med denna lokal är att skolan ska ha möjlighet att bedriva särskild undervisning och annan specialpedagogik som ställer extra krav på trygghet, studiero och ett mindre sammanhang. Som underlag vid planering av lokaler för andra grupper av elever i behov av särskilt stöd (exempelvis RSU eller CSU) finns ett stödmaterial kopplat till funktionsprogrammet.

Inomhusmiljöns betydelse

Inomhusmiljön är av stor betydelse för alla elever. Det är viktigt att beakta luftkvalitet, ljus, ljud och termiskt inomhusklimat i planeringen vid om- och nybyggnation. Ljud- och ljusmiljön är särskilt viktiga aspekter för elever med funktionsnedsättning eller andra svårigheter. En annan viktig aspekt är val av byggprodukter. De ska vara kontrollerade ur miljö- och hälsoskyddssynpunkt.

Utomhusmiljöns betydelse

Barns och ungas utemiljöer ska vara rekreativa, hälsosamma, trygga, stimulerande och inbjuda till lek och rörelse. En välplanerad utemiljö ökar elevens möjligheter till social, motorisk och fysisk utveckling. För kvalitativa utemiljöer krävs en tillräckligt stor friyta. Kvalitativ gröniska är ett viktigt inslag för att främja en hälsosam miljö och en mer variationsrik, fri lek. Zoner bör planeras för samutnyttjande och innehålla flera funktioner. Utemiljön ska inbjuda till pedagogisk verksamhet. Skolgården behöver också ta hänsyn till klimataspekter som hantering av värmeböljor och skyfall. Miljö- och hälsoskyddsnämndens rekommendation för konstgräs, platsgjutet gummi och gummigranulat ska följas vid planering och utformning av skolans utemiljö.¹

Kök och matsal

Skolmåltiden är en viktig och pedagogiskt integrerad del av skoldagen. Allsidig och hälsosam kost, samt möjlighet att äta i lugn och ro är centrala beståndsdelar i elevens skoldag. En grundläggande förutsättning för en god måltidsmiljö är funktionella och väl planerade lokaler, för såväl beredning som servering. Kök- och matsalslokalerna ska bidra till en hög hygienisk hanterbarhet, samt en god arbetsmiljö för kökspersonalen.

---

¹ <https://leverantor.stockholm/entreprenad-i-stockholms-offentliga-miljoer/konstgras-gummigranulat-och-platsgjutet-gummi/>

Köken i Stockholms stads skolor är antingen tillagningskök (där alla komponenter lagas på plats för servering i den egna matsalen och/eller leverans till andra skolor) eller mottagningskök (där mat delvis lagas i ett annat kök och levereras till mottagningsköket för komplettering och servering). I undantagsfall (såsom vid evakueringar, eller vid ombyggnationer i mycket små skolenheter) kan dock en ännu enklare lösning av typen serveringskök prövas. Ett sådant kök tar emot all mat färdig från ett annat kök. Stadens regler och riktlinjer för avfallshantering ska vara en utgångspunkt vid planering av skolkök.

En annan viktig aspekt är flexibiliteten. Matsalen är en stor och ofta centralt placerad del av skolbyggnaden, varför det är viktigt att lokalerna planeras för att kunna utnyttjas till annat då servering ej pågår. Exempelvis kan skolan använda matsalen som samlings- eller undervisningslokal. Om det finns möjlighet att förhindra tillträde till kök och andra delar av skolan kan matsalen även hyras ut till allmänheten.

Fysisk aktivitet och Idrott

Fysisk aktivitet och rörelse har visat sig ha positiv inverkan på skolresultaten. Tillräcklig tillgång till idrottsytor av hög kvalitet, såväl inomhus som utomhus, är alltså en viktig del av många skolbyggnadsprojekt. Lokaler för idrottsundervisning innefattar förutom själva idrottssalen även andra utrymmen som omklädningsrum, duschrum och förrådsytor. Lokalerna ska ge förutsättningar för modern undervisning och effektivt lokalutnyttjande. I dusch- och omklädningsrum är dessutom trygghet och integritet viktiga aspekter. Även skolans övriga lokaler bör stödja och främja fysisk aktivitet och rörelse. En aktiv skolmiljö kan bidra till såväl god hälsa som bättre skolresultat.

För att säkerställa ett effektivt utnyttjande av stadens lokalresurser ska idrottslokaler normalt förberedas för uthyrning via Idrottsförvaltningens bokningssystem. För projekt som genomförs i samverkan med Idrottsförvaltningen finns ett särskilt dokument som beskriver gemensamma och förvaltningsspecifika behov och kravställningar. Detta dokument är tillgängligt som stödmaterial till funktionsprogrammet.

Elevhälsans lokaler

Elevhälsan ska främst verka förebyggande och hälsofrämjande, och arbeta för att stödja elevernas utveckling mot utbildningens mål. Elevhälsan består av skolans samlade medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser. Eleverna ska enligt skollagen ha tillgång till skolläkare, skolsköterska, psykolog och kurator, samt personal som kan tillgodose specialpedagogiska

behov. Uppdraget kan se olika ut på olika skolor men samverkan, såväl inom elevhälsan som med andra delar av skolans organisation och externa aktörer, är alltid en central del av elevhälsans arbete. Elevhälsans insatser ska även medverka i skolans arbetsmiljö- och värdegrundsarbete. Vaccinering och hälsobesök är en betydande del av den medicinska insatsen och elever kan vid behov få enklare sjukvårdsinsatser som till exempel omplåstring eller preliminära bedömningar vid smärre olyckor. Förutom av Skollagen regleras de medicinska och psykologiska insatserna även av Hälso- och sjukvårdslagen.

Elevhälsans lokaler ska stödja arbetet med att utveckla arbetssätt för samverkan mellan elevhälsans alla kompetenser, lärarna och arbetslagen. I det ingår att tvärprofessionellt analysera och beskriva elevers olika behov för att främja lärprocesser, utveckling och hälsa. Lokalerna ska också stödja det medicinska uppdraget i genomförandet av hälsobesöken som syftar till tidig upptäckt av hinder för inlärning, utveckling, hälsa och vaccinationer som hälsofrämjande och förebyggande insatser på individnivå.

EN ENTRÉFÖRHÅLLANDEN**EN: T** Trygghet**EN: T.1** **Funktion:** *En tydlig, överblickbar, trygg och välkomnande entré.***EN: T.2** **Funktion:** *Alla entréer ska ha hög tillgänglighet, och alla byggnaders huvudentréer ska vara fullt tillgängliga.***EN: T.3** **Funktion:** *lokalerna ska vara väl skyddade mot inbrott.***EN: T.4** **Funktion:** *Lås- larm- och passerkontrollsystem ska utformas så att personal enkelt kan kontrollera att obehöriga inte kommer in i skolans lokaler.***EN: T.5** **Funktion:** *Passerkontrollsystemet ska använda tag eller passerkort och vara programmerbart avseende exempelvis tid och användarbehörigheter, samt göra det möjligt att öppna/låsa samtliga utrymmen, sektioner eller enskilda celler centralt.***EN: R** Rörelser**EN: R.1** **Funktion:** *Entréer och människor ska vara skyddade från väder och vind.***EN: R.2** **Funktion:** *Dörrmiljöer och entréhallar ska utformas för att undvika trängsel.***EN: E** Effektivitet**EN: E.1** **Funktion:** *Entrén utformas så att det förhindras att smuts dras in i skolan.***EN: E.2** **Funktion:** *Elevskåp och klädförvaring ska vara tillräckligt stora för att kläder, väskor, skolböcker och annat elevmaterial ska kunna förvaras under skoldagen.***EN: F** Flexibilitet**EN: F.1** **Funktion:** *Entrémiljöerna ska gå att anpassa till skolans olika behov och möjliggöra användning av skolans lokaler efter skoltid.***EN: O** Omställbarhet**EN: O.1** **Funktion:** *Möjliggör för framtida förändring där delar av skolan upplåts till annan verksamhet.*

KO   KOMMUNIKATION**KO: T**   Trygghet**KO: T.1**   **Funktion:** *Lokalerna ska vara överblickbara och lätta att orientera sig i.***KO: T.2**   **Funktion:** *Hög integritet i omklädningsrum och hygienutrymmen.***KO: R**   Rörelser**KO: R.1**   **Funktion:** *Lokalerna ska väcka intresse och nyfikenhet.***KO: R.2**   **Funktion:** *Fasta elevskåp i hemvister placeras med tanke på flöden genom hemvisten och på ett sätt som minimerar störning av pågående undervisning.***KO: R.3**   **Funktion:** *Lokalernas inplacering ska underlätta arbete för de som är verksamma på skolan och ge incitament för samverkan.***KO: R.4**   **Funktion:** *Lokalernas utformning ska ge tydliga signaler till kroppens sinnen.***KO: R.5**   **Funktion:** *Lokalerna ska färgsättas utifrån pedagogiska behov, och med hänsyn till tillgänglighet och orienterbarhet.***KO: E**   Effektivitet**KO: E.1**   **Funktion:** *Kommunikationsvägar ska utgöra plats för informella möten, temporär undervisning och utställningar.***KO: F**   Flexibilitet**KO: F.1**   **Funktion:** *Alla ytor ska vara möjliga att använda för pedagogisk verksamhet.***KO: F.2**   **Funktion:** *Lokalerna ska ha god tillgång till trådlös datakommunikation och möjlighet till minst en fast telefonlinje. God täckning för mobiltelefoni ska säkerställas i alla delar av lokalerna.***KO: O**   Omställbarhet**KO: O.1**   **Funktion:** *Alternativa kommunikationsvägar beaktas för att skolan ska kunna utökas eller delas upp eller minska sitt lokalbehov.*

AR   ARBETE**AR: T**   Trygghet**AR: T.1**   **Funktion:** *Alla lokaler ska vara anpassade för ändamålet och säkerheten ska vid användning vara tryggad.***AR: T.2**   **Funktion:** *Hög städbarhet i alla utrymmen***AR: T.3**   **Funktion:** *Lokalerna innehåller de delar och funktioner som behövs för att genomföra ett effektivt lokalvårdsarbete i en god arbetsmiljö.***AR: T.4**   **Funktion:** *Lokalernas utformning ska ge överblickbarhet.***AR: T.5**   **Funktion:** *Glas kan användas för att skapa överblickbarhet eller ljusinsläpp, men bör användas sparsamt.***AR: T.6**   **Funktion:** *Lokalerna ska skapa trygghet och tillhörighet.***AR: T.7**   **Funktion:** *Elevhälsans lokaler planeras med balans mellan åtkomlighet och integritet för elever.***AR: T.8**   **Funktion:** *Elevhälsans lokaler ska stödja god samverkan, både inom elevhälsan och med andra delar av verksamheten.***AR: T.9**   **Funktion:** *De lokaler där elevhälsan bedriver verksamhet ska stödja god sekretess genom exempelvis ljudisolering och möjlighet till avskildhet.***AR: T.10**   **Funktion:** *Elevhälsans lokaler ska rymma den utrustning som krävs och ha en planlösning som stödjer elevhälsans uppdrag***AR: T.11**   **Funktion:** *Elevhälsans insatser ska ha möjlighet till effektiva och integritetsskyddade möten såväl i större och mindre grupp som med enskilda elever, i eget rum eller i gemensamma bokningsbara möteslokaler.***AR: R**   Rörelser**AR: R.1**   **Funktion:** *Möjlighet till förflyttning utan att störa de som verkar i lokalerna.***AR: R.2**   **Funktion:** *Behovet av förflyttning inom skolan begränsas.***AR: R.3**   **Funktion:** *Lokalerna ska främja fysisk aktivitet under både rast och lektionstid.***AR: E**   Effektivitet**AR: E.1**   **Funktion:** *Specialsalar utformas för ett effektivt utnyttjande där även andra ämnen kan nyttja salen.*

- AR: E.2** **Funktion:** *Ämnena slöjd, musik och bild samlas och ges tillgång till gemensam pedagogisk yta.*
- AR: E.3** **Funktion:** *Specialsalar och andra gemensamma lokalresurser ska kunna anpassas så att alla elever kan få det stöd de behöver.*
- AR: E.4** **Funktion:** *Driftsfunktioner ska vara lätta att nå och det ska inte vara svårt för personalen att kunna åtgärda enkla problem.*
- AR: E.5** **Funktion:** *En skolas hemvister ska vara likvärdiga, åldersanpassade och innehålla en variation av rum som ger förutsättningar att skapa olika lärmiljöer samt bedriva fritidsverksamhet.*
- AR: E.6** **Funktion:** *Skolan ska ha tillräckliga möjligheter att förvara arkiverade fysiska handlingar på ett säkert sätt*
- AR: E.7** **Funktion:** *Lokalerna ska ha goda ljud- och ljusförhållanden samt ett bra termiskt inomhusklimat.*
- AR: F** **Flexibilitet**
- AR: F.1** **Funktion:** *Arbetslokaler ska erbjuda en hög grad av föränderlighet.*
- AR: F.2** **Funktion:** *Lokalerna ska möta elever och personals behov genom att erbjuda variation i ljud och ljusmiljö*
- AR: F.3** **Funktion:** *Lokalerna ska medge samling i grupper om 30 elever samtidigt som flexibilitet ska finnas för undervisning i andra gruppkonstellationer.*
- AR F.4** **Funktion:** *Skolan ska ha goda fysiska förutsättningar att bedriva särskilda undervisningsgrupper för elever i behov av särskilt stöd.*
- AR: O** **Omställbarhet**
- AR: O.1** **Funktion:** *Bärande väggar, stommar och schakt ska utformas så att framtida planlösningar inte begränsas.*

AV AVKOPPLING/RAST

AV: T Trygghet

AV: T.1 **Funktion:** *Fastigheten ska utformas så att det ger elever och personal en känsla av tillhörighet och hemtrevnad.*

AV: T.2 **Funktion:** *Lokalerna ska innehålla en samlingsplats med möjlighet till vuxennärvaro för äldre elever.*

AV: R Rörelser

AV: R.1 **Funktion:** *Kommunikationsytor dimensioneras så att personal- och elevflöden ska kunna ske utan att det skapar friktion och trängsel.*

AV: E Effektivitet

AV: E.1 **Funktion:** *Så många av skolans lokaler som möjligt ska kunna användas av så många intressenter som möjligt.*

AV: E.2 **Funktion:** *Plats för avskildhet och möten*

AV: F Flexibilitet

AV: F.1 **Funktion:** *Generella planlösningar och öppna ytor anpassade för att genom förändrad inredning möjliggöra anpassning till nya behov.*

AV: F.2 **Funktion** *Välplacerade och väl dimensionerade installationer*

AV: O Omställbarhet

AV: O.1 **Funktion:** *Vid behov av förändrad användning av lokalerna ska dessa kunna ändras.*

UT UTOMHUSMILJÖ**UT: T** Trygghet**UT: T.1** **Funktion:** *Hämtning och lämning ska vara säker.***UT: T.2** **Funktion:** *Varustransporter till verksamheten ska vara möjliga att utföra med hög säkerhet.***UT: T.3** **Funktion:** *Skolgården ska skapa tillhörighet och påvisa att den tillhör skolan.***UT: T.4** **Funktion:** *Gång- och cykelstråk ska inte korsa skolgården.***UT: T.5** **Funktion:** *Skytning ska underlätta att hitta rätt och tydligt visa skolans namn.***UT: T.6** **Funktion:** *Den yttre miljön ska vara tillgänglig för alla.***UT: T.7** **Funktion:** *Utomhusmiljön ska vara överblickbar och undanskymda ytor ska undvikas.***UT: T.8** **Funktion:** *Ljusmiljön ska bidra till en trygg utomhusmiljö.***UT: R** Rörelser**UT: R.1** **Funktion:** *Utomhusmiljön ska möjliggöra förflyttningar av olika slag.***UT: R.2** **Funktion:** *Rastverksamhet ska kunna pågå utan att störa undervisningen.***UT: E** Effektivitet**UT: E.1** **Funktion:** *Skolgården ska ha en tillräckligt stor friyta.***UT: E.2** **Funktion:** *Skolgården ska möjliggöra samnyttjande med andra verksamheter i staden.***UT: E.3** **Funktion:** *Utomhusmiljöns zoner planeras för samutnyttjande.***UT: E.4** **Funktion:** *Möjlighet till effektiv skötsel och underhåll.***UT: F** Flexibilitet**UT: F.1** **Funktion:** *Möjlighet för skolans pedagogiska verksamhet att bedrivs utomhus.***UT: F.2** **Funktion:** *Möjlighet till tillfällig etablering och tillfälliga evenemang.***UT: F.3** **Funktion:** *Tillgång till säker förvaring.***UT: F.4** **Funktion:** *Möjlighet till förändring och inflytande.*

UT: O Omställbarhet

UT: O.1 **Funktion:** *Skolfastigheten planeras för att klara elevantalsförändringar.*

UT: M Miljö

UT: M.1 **Funktion:** *Skolgården ska kunna hantera dagvatten och skyfall.*

UT: M.2 **Funktion:** *Skolgården ska mildra effekten av värmebölja.*

UT: M.3 **Funktion:** *Funktionella och väl genomtänkta material ska användas. Vegetation och naturmaterial ska prioriteras framför hårdgjorda ytor.*

UT: M.4 **Funktion:** *Skolgården ska befrämja biologisk mångfald.*

UT: RV Rumslighet och variation

UT: RV.1 **Funktion:** *Gårdens utemiljö ska delas upp i zoner för olika typer av aktivitet.*

UT: RV.2 **Funktion:** *Möjlighet för vila och avkoppling ska finnas.*

UT: RV.3 **Funktion:** *Den yttre miljön ska ge möjlighet att öva motorik*

UT: RV.4 **Funktion:** *Skolgården ska erbjuda platser i såväl soliga som skuggiga lägen.*

UT: V Vegetation

UT: V.1 **Funktion:** *Bevara eller skapa grönska*

UT: V.2 **Funktion:** *Möjligt att följa årstidsväxlingar.*

UT: A Aktivitet

UT: A.1 **Funktion:** *Skolgården ska locka alla elever till fysisk aktivitet.*

UT: A.2 **Funktion:** *Skolgården ska skapa förutsättningar för utomhuspedagogik.*

UT: A.3 **Funktion:** *Utemiljön ska främja hälsa, samvaro samt personlig och social utveckling.*

UT: S Samlingsplatser

UT: S.1 **Funktion:** *Det ska vara möjligt att samlas utomhus.*

UT: S.2 **Funktion:** *Skolgården ska ha tillräckligt med goda sittmöjligheter av olika slag.*

UT: KI Kultur och idrott

UT: KI.1 **Funktion:** *Skolgården ska vara en arena för estetisk verksamhet.*

UT: KI.2 **Funktion:** *Skolgården ska vara en arena för idrott, lek och rörelse.*

KÖ KÖK**KÖ: H** Hygien**KÖ: H.1** **Funktion:** Lokalerna ska bidra till säker och hygienisk livsmedelshantering i alla utrymmen.**KÖ: H.2** **Funktion:** Lokalerna ska bidra till säker hantering av allergi- och intoleranskost på en avskild plats i köket.**KÖ: H.3** **Funktion:** Smutsiga och rena zoner ska kunna skiljas åt**KÖ: H.4** **Funktion:** Hög städbarhet i alla utrymmen.**KÖ: H.5** **Funktion:** Möjlighet för personal och besökare att upprätthålla en god arbetshygien.**KÖ: AM** Arbetsmiljö**KÖ: AM.1** **Funktion:** Alla lokaler ska möjliggöra en säker och ergonomisk arbetsmiljö.**KÖ: AM.2** **Funktion:** Golven ska ha hög hals säkerhet.**KÖ: AM.3** **Funktion:** Åtskilda personalutrymmen för rast och arbete ska finnas i anslutning till kökslokalerna.**KÖ: AM.4** **Funktion:** Köket utrustas med avfallskvarn och tank.**KÖ: AM.5** **Funktion:** Lokalerna ska bidra till en god ljud- och ljusmiljö.**KÖ: T** Trygghet**KÖ: T.1** **Funktion:** Mottagning och utlämning av gods ska kunna ske på ett tryggt och säkert sätt.**KÖ: R** Rörelser**KÖ: R.1** **Funktion:** Golvytor ska utformas så att förflyttningar i och genom lokalerna underlättas.**KÖ: R.2** **Funktion:** Lokalerna möjliggör funktionella och hygieniska flöden.**KÖ: E** Effektivitet**KÖ: E.1** **Funktion:** Tillagningskök ska vara utformade och utrustade så att 2 lunchrätter per dag kan tillagas, så att 5 sorters sallad kan produceras/beredas och så att frukost och mellanmål kan produceras.

- KÖ: E.2** **Funktion:** *Mottagningskök ska vara utformade och utrustade så att 2 lunchrätter per dag kan tas emot, så att 5 sorters sallad kan produceras/beredas och så att frukost och mellanmål kan produceras.*
- KÖ: E.3** **Funktion:** *Lokalerna ska ha tillräckliga utrymmen för olika typer av förvaring och utrustning.*
- KÖ: O** Omställbarhet
- UT: O.1** **Funktion:** *Kökets inplacering tar hänsyn till eventuella framtida elevantalsförändringar.*

MA   MATSAL**MA: T**   Trygghet**MA: T.1**   **Funktion:** *Lokalerna ska möjliggöra en god och säker arbetsmiljö.***MA: T.2**   **Funktion:** *Lokalerna ska möjliggöra god hygien.***MA: T.3**   **Funktion:** *Hantering av allergi- och intoleranskost ska vara säker.***MA: T.4**   **Funktion:** *Lokalerna ska ha goda ljud- och ljusförhållanden samt ett bra termiskt inomhusklimat.***MA: E**   Effektivitet**MA: E.1**   **Funktion:** *Matsalens, serveringens och diskinlämningens utformning och placering bidrar till att skapa effektiva och ej korsande flöden i lokalerna.***MA: F**   Flexibilitet**MA: F.1**   **Funktion:** *Lokalen ska kunna användas till annan verksamhet när den ej nyttjas som matsal.***MA: F.2**   **Funktion:** *I matsalen ska det vara möjligt att skapa en lugnare miljö för elever i särskilt behov av lugn och ro, helst i ett separat rum.***MA: O**   Omställbarhet**MA: O.1**   **Funktion:** *Matsalens inplacering tar hänsyn till eventuella framtida elevantalsförändringar.*

ID IDROTTSLOKALER**ID: T** Trygghet**ID: T.1** **Funktion:** *Hög integritet i omklädningsrum och hygienutrymmen.***ID: T.2** **Funktion:** *Möjlighet att byta om och duscha enskilt för den som behöver.***ID: T.3** **Funktion:** *God arbetsmiljö och hög säkerhet för de som vistas i lokalerna.***ID: T.4** **Funktion:** *Hög städbarhet i alla utrymmen.***ID: T.5** **Funktion:** *Möjlighet till säker förvaring av kläder och värdesaker.***ID: R** Rörelser**ID: R.1** **Funktion:** *En tydlig och överblickbar entré, som möjliggör tillgång till idrottslokalerna även under kvällar och helger.***ID: R.2** **Funktion:** *Arbetsstationer för lärare för att minimera behovet av förflyttningar samt särskilda omklädnings- och duschrum för idrottslärare.***ID: R.3** **Funktion:** *Idrottslokalerna planeras med möjlighet till teoretisk undervisning.***ID: E** Effektivitet**ID: E.1** **Funktion:** *Antalet omklädnings- och duschrum möjliggör effektivt utnyttjande av alla salsdelar.***ID: E.2** **Funktion:** *Lokalerna möjliggör säker och effektiv förvaring av redskap och utrustning.***ID: E.3** **Funktion:** *Idrottssalen är förberedd för den tekniska utrustning som behövs i verksamheten.***ID: E.4** **Funktion:** *Idrottslokalerna ska ha tillgång till stadens datanätverk.***ID: E.5** **Funktion:** *Rörelserum kan planeras om projektets förutsättningar så medger.***ID: E.6** **Funktion:** *Goda förutsättningar för uteidrott.***ID: F** Flexibilitet**ID: F.1** **Funktion:** *Idrottssalen följer i möjligaste mån de måttangivelser som gäller för föreningsidrott.*

- ID: F.2** **Funktion:** *Idrottssalen ska kunna hyras ut till föreningslivet via Idrottsförvaltningens bokningssystem.*
- ID: F.3** **Funktion:** *Idrottssalen ska kunna användas som samlingsal om andra möjligheter saknas.*
- ID: O** Omställbarhet
- ID: O.1** **Funktion:** *Idrottslokalernas inplacering tar hänsyn till eventuella framtida elevantalsförändringar och timplaneändringar.*